

PROBLEMES DE LA RESTAURACIÓ	INTENTS DE SOLUCIÓ DURAN LA DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA (1923-1930)
<p>Problema polític: Regeneració del sistema</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Incapacitat del sistema per a regenerar-se i democratitzar-se ▪ Divorci entre el sistema i el poble ▪ Ascens de les forces polítiques alienes al torn (especialment el moviment obrer) front a la creixent descomposició dels partits dinàstics 	<p>La Dictadura es planteja com una solució “a la romana” (autoritària, interina i d'emergència) davant la crisi de la Restauració, com una “intervenció quirúrgica” per a salvar Espanya, corroïda pel càncer d'uns polítics incapaços i corruptes i dels desordres públics.</p> <p>És la presa del poder per l'exèrcit, però a diferència d'altres règims autoritaris (com ara el Feixisme i més tard el Nazisme) manca d'un partit de masses que recolze el líder i d'un projecte polític alternatiu, si bé, ideològicament es nodreix dels valors més conservadors (autoritarisme, catolicisme, antinacionalisme, anticomunisme).</p> <p>Es va constituir un Directori Militar (1923-1925) amb funcions d'executiu, integrat per nou generals i un almirall, la finalitat del qual era “<i>posar Espanya en ordre</i>” per a tornar-la després a les mans civils. Es va suspendre la Constitució, es van dissoldre les Corts i els ajuntaments, es van prohibir les activitats dels partits polítics i dels sindicats, l'ús de cap llengua que no fora l'espanyol i dels símbols i banderes basques i catalanes, es va crear els <i>somatén</i> com a milícies urbanes per a garantir l'ordre i es va declarar l'estat de guerra (fins a 1925).</p> <p>En 1925 es va constituir el Directori Civil (1925-1930) en un intent d'institucionalitzar i consolidar la dictadura (abandonant el seu caràcter provisional inicial), cosa que afavorirà l'augment de l'oposició al règim i la pèrdua de gran part del suport amb què hi havia comptat. Es va fundar la Unió Patriòtica¹ (en la pràctica el partit únic) per a donar suport al dictador i en 1927 es va crear l'Assemblea Nacional Consultiva a mena de Parlament, però sense funció legislativa. Finalment, l'intent en 1929 d'elaborar una nova constitució per a consolidar el règim fracassà amb la dimissió de Primo en gener de 1930.</p>
<p>Problema econòmic: Crisi econòmica rere la 1a Guerra Mundial (1914-1918) per la necessitat de reestructurar la producció a una demanda externa minvant en acabar la guerra. La gran demanda durant la mateixa havia permet un gran creixement econòmic que augmentà les diferències socials.</p>	<p>La política econòmica de la Dictadura es fonamentà en la intervenció de l'estat mitjançant:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ El foment de les obres públiques (ferrocarrils, carreteres, obres hidràuliques), que, junt a la bona conjuntura econòmica internacional afavorí el creixement industrial (siderúrgica, petroquímica, cimentera), però també del dèficit públic. ▪ La creació de grans monopolis: Telefònica, CAMPSA (importació, refinat i distribució de petroli), Iberia... Tanmateix, el cicle alcista finalitzà amb la crisi econòmica internacional de 1929
<p>Problema social: Gran conflictivitat obrera encoratjada per la crisi econòmica i l'influx de la Revolució Russa (1917) davant un problema estructural: les grans diferències socials, les difícils condicions de vida dels treballadors i el desigual repartiment de la propietat i la riquesa, especialment en la meitat sud d'Espanya (problema jornalera), que havia afavorit l'ascens del moviment obrer i especialment de l'anarquisme (acció directa).</p>	<p>Primo aconseguí la pacificació social mitjançant la combinació de:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ La repressió: la CNT fou il·legalitzada² i perseguida, al igual que el Partit Comunista, mentre que el règim buscà la col·laboració del PSOE i la UGT (que es trencarà progressivament a partir de la creació de l'Assemblea Nacional Consultiva en 1927) ▪ La creació de Comités Paritaris (organismes per a la negociació laboral entre patrons i treballadors baix la supervisió de l'estat) dins del sindicat vertical Organització Corporativa Nacional. ▪ La promulgació de una legislació social (regulació del treball femení, regulació dels contractes d'arrendament agrari, creació de vivendes socials...) <p>Aquesta pacificació es va vore afavorida pel creixement econòmic. Però, la conflictivitat social reviscola amb la crisi de 1929.</p>
<p>Problema militar: Reforma de l'exèrcit. Problema del Marroc</p>	<p>Amb el Desembarcament (hispano-francès) d'Alhucemas en 1925 i la derrota d'Abd-el-Krim es feu efectiva l'ocupació i la pacificació de tot el territori del protectorat del Marroc en 1927.</p>

¹ Durant la 2a República, la Unió Patriòtica es transformà en la Unió Monàrquica fins a integrar-se en 1936 en Falange Espanyola, partit fundat en 1933 per Jose Antonio Primo de Rivera, fill del dictador

² La il·legalització de la CNT augmentà les dissensions internes entre els partidaris de l'acció directa (radicals) i els sectors més moderats. En 1927 es crea a França la FAI (Federació Anarquista Ibèrica) que pretén el control ideològic de la CNT per a que no es desvie de les tesis anarquistes (l'acció directa, la vaga revolucionària i la insurrecció popular).

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Excés d'oficials respecte al nombre de soldats (exèrcit ineficient i car) ▪ conflicte pels ascensos (divisió entre "africanistes", partidaris de l'ascens per mèrits, i "peninsulars", partidaris de l'ascens per antiguitat) ▪ Dificultats per a fer efectiu el control del territori en el Protectorat del Marroc que havien culminat en el Desastre d'Anual (1921) i en l'allunyament entre els militars i el sistema 	<p>Pel contrari, Primo fou incapaç de dur a terme la reforma de l'exèrcit. La unificació dels sistemes d'ascens (que eren diferents en els diferents cossos), eliminant l'antiguitat com a únic criteri, li suposà un greu conflicte amb el cos d'Artilleria i amb el propi rei arran de la dissolució del cos (expulsió de tots els oficials d'Artilleria) en 1929. A més, accentuà la divisió de l'exèrcit al voltant del dictador, que ja havia estat palesa en conspiracions militars contra la dictadura, com la "Sanjuanada", encapçalada per diversos generals, que en un manifest dirigit a "la Nació i a l'Exèrcit de mar i terra" afirmaven "L'Exèrcit no pot tolerar que s'utilitzen la seua bandera i el seu nom per a mantindre a un règim que desposseïx al Poble dels seus drets ..." i reclamaven "el Restabliment de la legalitat constitucional".</p>
<p>Problema regional: Articulació d'un estat divers culturalment i amb un diferent ritme en el procés d'industrialització</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ascens dels nacionalismes (Basc i Català) amb plantejaments de descentralització de l'Estat (junt al republicanisme federal) front al fort centralisme i la uniformització de l'estat liberal 	<p>La dictadura perseguí els nacionalismes basc i català, als quals considerava enemics de la unitat de la pàtria, i les manifestacions dels trets culturals i d'identitat catalans (prohibició de l'ús de les llengües i banderes que no foren les espanyoles, prohibició del ball de la sardana en públic, dissolució de la Mancomunitat de Catalunya...), la qual cosa afavorí el distanciament de la dictadura del nacionalisme moderat i de la burgesia catalana (que havien rebut el colp d'estat amb simpatia) i la radicalització dels nacionalismes cap a postures independentistes (com la creació, pocs dies després del colp, del partit Estat Català per Francesc Macià que protagonitzà, en 1926, un fracassat intent d'invasió de Catalunya des de França per alliberar-la de la dictadura)</p>
<p>Problema religió: Polarització ideològica al voltant de la posició de l'església: Clericalisme i anticlericalisme</p>	<p>El suport mutu entre la dictadura i l'església afavorirà l'enfortiment de l'anticlericalisme entre gran parts dels opositors a la dictadura.</p>

LA CAIGUDA DE LA DICTADURA

Durant els set anys de duració, la dictadura va perdre gran part del suport amb el què hi havia comptat inicialment mentre augmentava l'oposició, representada pels vells partits del torn, els republicans, els nacionalistes, els anarquistes, els comunistes (i, finalment, els socialistes), la pràctica totalitat dels intel·lectuals i de la Universitat, amplis sectors de l'exèrcit i la pròpia monarquia, temerosa de veure's afectada pel creixent desprestigi del dictador. En gener de 1930, Primo de Rivera, vell i malalt dimiteix després de constatar que no compta amb el suport dels seus propis companys d'armes. El substitueix en el govern el general Berenguer (període conegut com la **DICTABLANDA**) que pretén la tornada a la normalitat constitucional. Però, durant la dictadura s'havia desmantellat tot el mecanisme electoral i les xarxes de clientelisme polític que feien possible el sistema de la Restauració, cosa per la qual els partits dinàstics es negaven a una convocatòria d'eleccions generals del resultat de les quals dubtaven (en no poder exercir la manipulació electoral que garantia els resultats durant la Restauració) i reclamaven la restitució als seus càrrecs dels diputats i senadors de 1923. Per la seua part, la oposició (republicans, nacionalistes i el propi PSOE), va acordar en el Pacte de San Sebastià (agost de 1930) la creació d'un comitè revolucionari que hauria de convertir-se en el govern provisional d'una futura república, que reconeguera l'autonomia regional. Els acords foren verbals i no es van redactar per escrit, però sembla que es pretenia instaurar la república amb la participació d'alguns militars mitjançant un colp, fixat per al 15 de desembre. 3 dies abans, els capitans Galán i García van sublevar la guarnició de Jaca. Sense més suport, el colp fracassà i Galán i García foren afusellats, però es convertiren en els primers màrtirs d'un creixent republicanisme.

El general Berenguer va dimitir el febrer de 1931 i fou substituït per l'almirall Aznar amb el compromís de tornar a la normalitat constitucional començant per unes eleccions municipals, convocades per al 12 d'abril (i convocar posteriorment eleccions a Corts Constituents). Però aquestes eleccions es convertiren en un plebiscit a favor o en contra de la monarquia, molt erosionada pel seu suport a la dictadura. Els republicans triomfaren en les principals ciutats (encara que el nombre de regidors monàrquics era major globalment) i el matí del dia 14 començà la proclamació de la república per diferents ciutats espanyoles (Eibar, Barcelona, València, Saragossa, Sevilla...). En Madrid es va formar un govern provisional republicà eixa mateixa vesprada. Davant d'aquesta situació, Alfons XIII va decidir abandonar el país.